

1982/83:40

Fredagen den 3 december

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 25 november.

2 § Meddelande om svar på interpellation 1982/83:39

Anf. 1 Utrikes- och handelsministern LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Med hänvisning till riksdagsordningen 6 kap. 1 § vill jag meddela att jag på grund av utlandsresor inte kommer att besvara interpellationen av Pär Granstedt om regeringens ställningstaganden i vissa utrikespolitiska frågor inom den angivna tiden fyra veckor.

Jag har för avsikt att besvara interpellationen fredagen den 14 januari 1983 kl. 10.00.

3 § Svar på interpellation 1982/83:33 om Frankrikes kärnvapenprov i Polynesien

Anf. 2 Utrikes- och handelsministern LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Margot Wallström har i en interpellation av den 16 november ställt följande fråga till mig:

Avser regeringen att via FN eller på annat sätt vidta några åtgärder för att förmå Frankrike att upphöra med kärnvapenproven i Polynesien?

Fru talman! Regeringens syn på Frankrikes kärnvapenprov i Polynesien bestäms av vår allmänna inställning till kärnsprängningar. Vi kräver att kärnvapenstaterna genast skall avbryta all provverksamhet. Det är av största vikt att snarast möjligt få till stånd ett internationellt avtal om fullständigt förbud mot alla kärnvapenprov.

Sverige är sedan drygt 20 år tillbaka pådrivande i strävandena att åstadkomma en sådan överenskommelse. Vi har utarbetat ett omfattande tekniskt underlag som utgör ett viktigt bidrag till utformningen av ett

*Om Frankrikes
kärnvapenprov i
Polynesien*

internationellt system för kontroll av efterlevnaden av ett sådant avtal.

Svenska tekniker har på ett trovärdigt sätt kunnat motbevisa påståenden om att ett förbud mot kärnvapenprov inte kan övervakas. Detta har bl. a. skett genom inrättandet av en seismisk mätstation i Hagfors, vilken kan registrera kärnexplosioner med förhållandevis låg sprängstyrka.

Sverige har vidare i Genève år 1977 framlagt ett förslag till ett fullständigt provstoppavtal. Vi avser att under det kommande året återkomma till detta förslag – i reviderad form – efter hänsynstagande till utvecklingen efter 1977.

Förhandlingar om ett fullständigt provstopp bedrivs nu i nedrustningskommittén i Genève. Frankrike är medlem i kommittén men deltar inte aktivt i förhandlingarna. För att ett avtal om provstopp skall kunna bli effektivt torde på sikt krävas att samtliga kärnvapenstater ansluter sig till ett sådant avtal. Det är därför av stor vikt att Frankrike engagerar sig i detta arbete.

Enligt tillgängliga uppgifter har Frankrike inte sedan 1974 testat kärnvapen i atmosfären. Inte heller har landet efter 1977 sprängt laddningar som klart överstiger 150 kiloton i sprängstyrka. Om dessa uppgifter är riktiga, följer Frankrike sålunda på senare år det partiella provstoppsfördraget från 1963 och det s. k. tröskelavtalet från 1974. Det är naturligtvis önskvärt att Frankrike också ansluter sig till existerande avtal inom detta område.

Sverige verkar således för att samtliga kärnvapenstater aktivt skall delta i den förhandling som kommer att fortsätta i vår. Vi har vidare inom FN medverkat i strävandena att förmå samtliga kärnvapenstater att åta sig att införa ett temporärt stopp för alla kärnvapenprov. I bl. a. detta syfte har Sverige tillsammans med Mexico lagt fram en resolution, som nyligen antogs av generalförsamlingen och som kräver frysning av kärnvapenarsenalerna genom bl. a. ett omedelbart provstopp för supermakternas del. Vi bedömer möjligheterna att få till stånd ett fullständigt provstopp som relativt goda, om dessa stater – som ju står för huvuddelen av alla prov – går före.

Fru talman! Av det jag här sagt framgår att Sverige intensivt arbetar till förmån för ett provstopp. Inget lands provverksamhet kan dock behandlas isolerat, utan de franska proven måste enligt regeringens uppfattning ses i perspektivet av den totala provverksamheten. Frankrikes beredvillighet att ansluta sig till ett fullständigt provstopp torde sammanhålla med supermakternas hållning i frågan. Det hindrar självfallet inte att en positiv fransk inställning i provstoppfrågan skulle vara synnerligen välkommen och betydelsefull för det fortsatta förhandlingsarbetet.

Anf. 3 MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Först vill jag tacka utrikesministern för svaret på min interpellation.

Skildringarna av de franska kärnvapenproven i Polynesien är ruslig och upprörande läsning. När jag började intressera mig för den här frågan, tänkte jag att det i beskrivningarna av "incidenter" på dessa Söderhavsoar nog måste finnas en hel del överdrifter. Men tvärtom har uppgifterna bekräftats och t. o. m. blivit fler.

Den franska regeringen har vägrat att släppa in civila observatörer eller att släppa ut några uppgifter från undersökningar i området. "Strutspolitik" kallar t. ex. den franska fackliga organisationen CFDT regeringens beteende.

Fr. o. m. 1966 och till ganska nyligen har människor i allmänhet – och fransmännen i synnerhet, verkar det som – betraktat Söderhavet som ett paradis med vänligheten och blomsterkransen som främsta symboler. Men en ny sol har gått upp över paradiset – atom- och vätebombernas sol.

Polynesiernas egna oupphörliga protester mot kärnvapenproven har varit som rop i öknen. När den svenske konsuln på Tahiti Bengt Danielsson och hans fru började dokumentera och kritisera händelserna på öarna ville guvernören i Franska Polynesien utvisa dem.

År 1974 gav paret Danielsson ut boken *Moruroa – mon amour*, som väckte rabalder i Frankrike och blev bestseller på Tahiti. Boken är en utmärkt historisk och dokumentär skildring av fransk kolonialmakt. När man läser om den franska regeringens genomdrivande av Polynesien som nytt provsprängningsterritorium vet man ibland inte om man skall skratta eller gråta. Men med vetskap om de farliga "leksaker" som de franska herrarna till sist placerar ut och testar, blir det i alla fall närmast till gråten.

I november 1981 seglade miljöorganisationen Greenpeace till Moruroa-atollen. François Mitterrand hade i sin presidentvalkampanj lovat att testningarna skulle upphöra, men han hade som nyvald president redan godkänt fem provsprängningar och sanktionerat utvecklingen av en fransk neutronbomb.

Utan att störas av protestbåtens närvaro sprängde Frankrike ytterligare två atombomber under de nio dagar som Greenpeace III fanns i området. Den 11 december fick besättningen en oväntad inbjudan av president Mitterrand att delta i en oberoende kommission av vetenskapsmän som skall studera de påstådda radioaktiva utsläppen från Moruroa-atollen.

Denna händelse stimulerade fram häpnadsväckande uppgifter om förhållandena på atollen. Det mest chockerande var en rapport som några högt uppsatta tjänstemän och forskare vid den franska atomenergikommissionen offentliggjorde, trots att uppgifterna var hemligstämplade. De ansåg att de inte längre kunde "stå och se på när klara missförhållanden skapade livsfara för personalen på ön". År 1975 hade t. ex. över 1 kg plutonium tappats på stranden till atollen. Plutonet hade bara övertäckts med ett lager asfalt, för att man skulle undvika att det skulle sprida sig. Detta glömdes bort i flera år. Den 22 mars 1981 drabbades ön av en hård storm. Den asfalt som täckte plutonet förstördes, och delar av plutonet följde med ut i havet och försvann i alla riktningar. Man försökte städa upp, men till ingen nytta. Efter fyra månader fanns det fortfarande en stor mängd avfall spridd i vattnet och på land. Men myndigheterna försäkrade att allt var som det skulle. Man sade t. ex. att "det är viktigt för personalen att simma och idrotta på stranden, det håller moralen uppe", men tillade att människorna inte borde svälja vattnet. Regeringen gjorde ingenting åt saken. 2 500 tekniker vid atomenergikommissionen hotade med att strejka i protest mot missförhållandena.

Även andra saker har inträffat. Två arbetare dödades vid en explosion i ett underjordiskt laboratorium. En bomb fastnade halvvägs ner i det 2 600 fot djupa hål där provet skulle genomföras. Myndigheterna beslutade att utföra provet ändå, och explosionen förorsakade stora skador på ön. En flodvåg skadade sju personer.

Befolkningen på de närliggande öarna har länge försökt få reda på vad som egentligen händer på Moruroa. På Mangareya har barn fötts med missbildningar, och folk har dött efter att ha ätit fisk från området.

Greenpeaces uppmärksammade icke-våldsaktion bidrog till att den internationella opinionen fick upp ögonen för vad som hände på Moruroa-ön.

I SIPRI:s årsbok för 1982 nämns också rapporter om att atollen är allvarligt skadad av kärnvapenexplosionerna och att radioaktivitet läcker ut i havet. Där nämns bomben som "fastnade" i schaktet och även tidvattensvågen. Där nämns klagomålen och frågorna från Nya Zeeland och Australien. SIPRI uppger dessutom att den franske försvarsministern medgett att Moruroa-atollen sjunker men att detta sker som en naturlig process och inte som en följd av de sättningar som explosionerna sägs ge upphov till.

Skandal, ja, t. o. m. folkmord vill en del kalla händelserna på Moruroa. Därav min interpellation till utrikesministern.

I det skriftliga svar som jag fått har jag strukit under fyra meningar:

"Vi kräver att kärnvapenstaterna genast skall avbryta all provverksamhet."

"Vi avser att under det kommande året återkomma till detta förslag - i reviderad form - efter hänsynstagande till utvecklingen efter 1977."

"Vi har vidare inom FN medverkat i strävandena att förmå samtliga kärnvapenstater att åta sig att införa ett temporärt stopp för alla kärnvapenprov."

"Inget lands provverksamhet kan dock behandlas isolerat, utan de franska proven måste enligt regeringens uppfattning ses i perspektivet av den totala provverksamheten."

Jag anser att dessa meningar är svar på mina frågor, och jag förutsätter att Sverige i FN med kraft verkar för ett fullständigt provstopp. Men dessutom hoppas jag att om vi skulle få något officiellt besök från den franska regeringen, vi tar chansen att framföra våra åsikter om kärnvapenproven i Polynesien.

Till sist är det väl också så att en stark internationell folklig opinion också kan fungera som politisk påtryckning på Frankrike.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1982/83:24 om åtgärder för att förbättra situationen i Libanon

Nr 40

Fredagen den
3 december 1982

*Om åtgärder för
att förbättra situa-
tionen i Libanon*

Anf. 4 Utrikes- och handelsministern LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Hans Göran Franck har med anledning av den situation som råder i Libanon efter den israeliska invasionen ställt följande frågor till mig:

1. Är regeringen beredd att verka för en utökning av den internationella säkerhetsstyrkan i Libanon framför allt från alliansfria länder och att den ställs under FN:s ledning?

2. Hur bedömer regeringen möjligheterna att i första hand inom FN:s ram få till stånd en internationell undersökning av begångna förbrytelser i Libanon?

3. Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att medverka till att PLO blir likaberättigad förhandlingspart?

4. Är regeringen beredd att utöka katastrofbiståndet till de krigsdrabbade i Libanon?

5. Avser regeringen att vidta åtgärder för att förbättra PLO:s möjligheter att göra humanitära insatser bland de palestinska flyktingarna och att bedriva kontakt- och informationsverksamhet i Sverige?

Låt mig inledningsvis göra några allmänna kommentarer till utvecklingen i Libanon och Mellanöstern.

Den israeliska invasionen av Libanon, som inleddes i början av juni i år, står i klar strid med FN-stadgan och folkrättens principer. Aktionen utgjorde en allvarlig kränkning av staten Libanons suveränitet och förorsakade svåra lidanden bland den libanesiska och palestinska civilbefolkningen. Angreppet resulterade också i stora materiella skador.

Den svenska regeringen har liksom ett mycket stort antal andra regeringar fördömt den israeliska invasionen. Sverige stöder FN:s säkerhetsråds krav på omedelbart och ovillkorligt israeliskt tillbakadragande. Regeringen har understrukit de krav som folkrätten, särskilt 1949 års Genèvekonventioner jämte deras tilläggsprotokoll från 1977, ställer till skydd för civilbefolkningen i de krigsdrabbade och ockuperade områdena.

Israel har motiverat sitt angrepp med att PLO-förband i södra Libanon utgjort ett militärt hot och med att terroristattacker mot israeliska mål utförts av PLO. Den svenska regeringen fördömer terrorhandlingar av detta slag. Dessa handlingar kan emellertid inte på något sätt berättiga det massiva israeliska våldet i Libanon.

Den israeliska invasionen och dess följdverkningar – såsom de fruktansvärda massakrerna på civila i flyktinglägren i Beirut – visar vikten av att den palestinska frågan får en rättvis och varaktig lösning. I mitt tal inför FN:s generalförsamling den 15 oktober underströk jag bl. a. att en lösning av den palestinska frågan förutsätter att Israel och PLO möts i direkta förhandlingar.

Ett huvudsyfte med den israeliska invasionen synes ha varit att undanröja PLO som militär och politisk maktfaktor. Trots det militära nederlaget,

*Om åtgärder för
att förbättra situa-
tionen i Libanon*

förefaller emellertid PLO ha stärkt sin politiska ställning såväl bland palestinierna som i omvärlden.

Den amerikanska regeringen har genom den s. k. Reagan-planen fäst uppmärksamheten vid den palestinska frågans centrala roll. Arabstaterna har i Palestinafrågan uppvisat stor enighet, vilket bl. a. manifesterats genom den s. k. Fez-planen. Ett närmande har vidare skett mellan PLO och kung Hussein av Jordanien. De diskussioner som förts dem emellan har bl. a. berört möjligheten av en framtida konfederation mellan Jordanien och en palestinsk stat på Västbanken och i Gaza. Det finns anledning att välkomna och stödja dessa olika ansträngningar, som syftar till att lösa konfliktens kärnproblem på ett konstruktivt sätt.

Världopinionen har under det gångna halvåret svängt till palestiniernas förmån. Detta gäller även den svenska allmänheten, vilket bl. a. har illustrerats av en stor mängd opinionsyttringar. Det är angeläget att det internationella samfundet stöder de strävanden inom PLO som syftar till framsteg på politisk och diplomatisk väg.

Jag övergår nu till att besvara Hans Göran Francks konkreta frågor.

F. n. befinner sig två olika fredsbevarande styrkor i Libanon på den libanesiska regeringens begäran: dels FN:s interimstyrka i södra Libanon (UNIFIL), dels den s. k. multinationella styrkan (MNF) i Beirut.

Libanons rätt att inkalla en fredsbevarande styrka för att värna om landets territoriella integritet och suveränitet är självklar. Libanon har också rätt att avgöra om en sådan styrka skall fungera inom eller utanför FN:s ram. Detsamma gäller en sådan styrkas nationella sammansättning.

Samtidigt måste påpekas att FN har ett särskilt ansvar och en central roll i försöken att finna fredliga lösningar på internationella konflikter. Det är därför naturligt för Sverige att efter vår förmåga stödja och medverka i FN:s fredsbevarande operationer.

I den multinationella styrkan i Beirut ingår i dag Frankrike, Förenta staterna och Italien med sammanlagt 4 000 man. Nyligen väckte den libanesiska regeringen tanken på en utvidgning av denna styrka och framförde då en begäran till bl. a. Sverige att bidra med trupper. Vårt svar blev att svensk medverkan i en sådan multinationell styrka inte är möjlig. Den svenska FN-beredskapsstyrkan kan endast sättas in i fredsbevarande operationer inom FN:s ram.

Sverige stöder den libanesiska regeringens ansträngningar att främja stabilitet och respekt för landets suveränitet. Det har därvid varit naturligt för oss att medverka inom ramen för den fredsbevarande och den humanitära verksamhet som FN bedriver i Libanon. Elva länder ingår i UNIFIL, däribland Sverige, som sedan 1980 bidrar med ett fältsjukhus. Förutom vården av UNIFIL:s egen personal bedriver sjukhuset också humanitär verksamhet bland civilbefolkningen i södra Libanon. En enhet ur den svenska katastrofstyrkan bistår sedan några veckor tillbaka FN:s hjälporganisation för Palestinaflyktingar (UNRWA) i arbetet med att iordningställa palestinska flyktingläger i södra Libanon. Regeringen har dessutom lämnat

omfattande humanitärt bistånd till Libanon, vilket jag strax skall återkomma till.

När det gäller Hans Göran Francks andra fråga vill jag först erinra om att Sverige kraftfullt fördömt massakern på försvarslösa invånare i de palestinska flyktinglägren Sabra och Shatila. Regeringen har också vid FN:s extra generalförsamling den 24 september hävdat det internationella samfundets rätt att kräva en grundlig undersökning av omständigheterna kring denna massaker.

Sverige, liksom en överväldigande majoritet av FN:s medlemsstater, står bakom församlingens uppmaning till FN:s säkerhetsråd att "undersöka, med de medel som står till buds, omständigheterna kring och omfattningen av massakern på palestinsk och annan civilbefolkning den 17 september 1982, och offentliggöra rapporten om slutsatserna så snart som möjligt".

FN:s säkerhetsråd har därefter behandlat frågan om en sådan undersökning. Rådets ansträngningar har dock hittills inte lett till något konkret resultat. Av betydelse är naturligtvis den libanesiska regeringens syn på frågan. Dess representant har i FN understrukit att de libanesiska myndigheterna bör ansvara för att en undersökning kommer till stånd. En sådan har också ställts i utsikt.

Rörande Hans Göran Francks fråga om behovet av att PLO blir förhandlingspart vill jag understryka regeringens uppfattning att en lösning på det palestinska problemet inte kan uppnås utan att de berörda parterna möts i direkta förhandlingar. Vi anser att PLO måste delta i dessa förhandlingar som en likaberättigad part. Det är verklighetsflykt i dag inte inse att PLO representerar den överväldigande delen av det palestinska folket.

I detta sammanhang vill jag gärna beröra de åtgärder som de israeliska myndigheterna vidtagit för att söka motarbeta och försvaga PLO också i de områden som ockuperas sedan 1967. Under det senaste året har Israel avsatt en rad folkvalda borgmästare och upplöst kommunala församlingar som visat PLO-sympatier. Vi har också fått rapporter om att israeliska myndigheter sökt tvinga de utländska lärarna vid universiteten på Västbanken att underteckna försäkringar där de tar avstånd från PLO. Sådana försök att manipulera den demokratiska processen och åsidosätta den akademiska friheten är stötande och står i strid med demokratins principer.

När det gäller frågan om Sveriges stöd till krigets offer kan jag konstatera att drygt 50 milj. kr. anvisats för humanitära hjälpinsatser till offren för krigshandlingarna sedan invasionens början. Medlen har kanaliserats genom FN och enskilda organisationer, främst Röda korset. Senast i oktober beviljade regeringen 4 milj. kr. till Röda korset för en insats tillsammans med palestinska Röda halvmånen för krigsskadade palestinska flyktingar. Samtidigt erhöll FN:s barnfond (UNICEF) ett lika stort belopp för insatser i Libanon.

Libanon står inför en omfattande återuppbyggnad. Många länder har förklarat sig beredda att bidra till detta arbete. Det svenska biståndet till Libanon kommer, liksom hittills, att förmedlas genom FN eller enskilda

Nr 40

Fredagen den
3 december 1982

*Om åtgärder för
att förbättra situa-
tionen i Libanon*

*Om åtgärder för
att förbättra situa-
tionen i Libanon*

organisationer och i första hand avse den drabbade befolkningens omedelbara hjälpbehov samt – i vad gäller återuppbyggnad – den sociala infrastrukturen.

Förutsättningarna synes vara goda för ett omfattande bidragsflöde för Libanons återuppbyggnad. Jag ser emellertid en fara i att hjälpbehoven hos de många tusentals hemlösa palestinska flyktingarna inte tillgodoses. Jag finner det därför angeläget att särskilt noggrant följa dessa människors belägenhet. Ett omedelbart behov är att ge flyktingarna tak över huvudet till vintern. Även för denna uppgift ger Sverige FN:s hjälporganisation för Palestinaflyktingar (UNRWA) sitt fulla stöd.

Det är viktigt att världssamfundets ansvar att humanitärt bistå de palestinska flyktingarna i Mellanöstern står fast. Jag är beredd att förorda fortsatta svenska hjälpinsatser till förmån för de palestinska flyktingarna i Libanon och annorstädes.

Beträffande frågan om PLO:s informationsverksamhet i Sverige kan konstateras att organisationen sedan 1975 har ett informationskontor i Stockholm. Under förutsättning att verksamheten bedrivs i enlighet med svenska lagar och författningar finns inga begränsningar i informationskontorens möjligheter att öka kontakterna med den svenska allmänheten. Personal på PLO:s informationskontor har också möjlighet att ta kontakt med svenska myndigheter, inkl. utrikesdepartementet. Sådana kontakter förekommer också regelbundet.

Den svenska regeringen har med intresse och tillfredsställelse noterat PLO:s alltmer konstruktiva inställning till en lösning av Mellanösternkonflikten. Samtal med företrädare för denna organisation bör därför välkomnas.

Anf. 5 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikes- och handelsministern för svaret. Det är utförligt, inträngande och positivt. Det ger uttryck för den stora betydelse regeringen tillmäter att den palestinska frågan får en rättvis och varaktig lösning, att respekt för Libanons suveränitet skapas, att krigets och förföljelsens offer får ett verksamt materiellt stöd – allt i syfte att uppnå fred och avspänning i detta ytterligt farliga konfliktområde i världen.

Israels anfallskrig och övriga folkrättsbrott måste på nytt med skärpa fördömas, då Israel vägrar att göra slut på det olagliga tillstånd som förorsakats genom interventionen och Israels vägran att villkorlös drar tillbaka sina styrkor från Libanon. USA:s regering har ett ansvar för Israels intervention genom sin omfattande militärhjälp till Israel och genom att i FN:s säkerhetsråd blockera effektiva sanktionsåtgärder mot Israel. Reagan-administrationen, som nu gör vissa ansträngningar för att uppnå en fredlig lösning, underlåter fortfarande att aktivt verka för att Israel villkorlös drar tillbaka sina trupper från Libanon. USA måste förändra sin hållning i denna vitala fråga och upphöra med militärhjälp till Israel i avvaktan på att Israel fullgör sina folkrättsliga skyldigheter och visar beredvillighet att förhandla med PLO som likaberättigad part.

*Om åtgärder för
att förbättra situa-
tionen i Libanon*

Det råder inte något tvivel om att en både kvantitativ och kvalitativ förstärkning av de fredsbevarande styrkorna är behövlig. Ett antal länder har lämnat FN:s interimstyrka i södra Libanon (UNIFIL). En samordning av styrkorna under FN:s ledning synes vara den bästa lösningen. Inte bara den libanesiska regeringen utan även Libanons nationella front under ledning av socialdemokraten Walid Yumblatt har uttalat sig för en förstärkning. Yumblatt, som nyligen besökte Sverige, var särskilt angelägen om medverkan av alliansfria länder.

Läget i Libanon fordrar snara åtgärder. Förföljelsen av och övergreppen mot den palestinska befolkningen fortsätter. Razzior och omfattande arresteringar förekommer ständigt. Palestinier tillåts inte bygga eller ens reparera sina krigsskadade hus. Även tält har bränts eller förstörts på annat sätt.

Allvarliga är också attackerna mot den libanesiska vänstern. Stridsaktivitet har förekommit och förekommer nu i bergsområden. Attentat mot bilar, bostäder och vänsterpolitiker, nu senast mot Walid Yumblatt, är ett uttryck för de högerextrema falangisternas aktivitet, ofta i samverkan med de israeliska ockupanterna. Man kan inte utesluta att ett inbördeskrig blossar upp på nytt.

Det är sålunda angeläget att en förstärkt internationell fredsstyrka snarast kan träda i funktion i Libanon. Det behövs också en internationell konferens med alla berörda parter för att uppnå en fredlig lösning av Libanonkonflikten och en överenskommelse som tillförsäkrar de palestinska och israeliska folken deras nationella rättigheter samt Libanon dess nationella oberoende och suveränitet. Även i USA synes man numera ha kommit till insikt om att en konferens med alla berörda parter är erforderlig, även om man fortfarande vägrar att erkänna PLO som likvärdig part. Sverige bör aktivt verka för att den internationella fredsstyrkan utökas och att en internationell konferens kommer till stånd, bådadera i första hand under FN:s ledning.

Det är djupt beklagligt om någon auktoritativ internationell undersökning under FN:s ledning inte kommer till stånd. En sådan undersökning borde inte bara – som framgår av FN:s generalförsamlings beslut – omfatta de fruktansvärda massakrerna i Sabra och Shatila utan även andra, mycket allvarliga brott mot humanitetens principer och folkrätten. Jag tänker särskilt på omständigheterna kring och omfattningen av bruket av antipersonella bomber såsom splitterbomber, fosforbomber och vakuumbomber, vilka utmärks av att de är urskillningslösa, åtminstone då de används mot civila områden.

Israel har visserligen inte undertecknat de tilläggsprotokoll från 1977 till 1949 års konventioner, vilka utrikesministern nämner i sitt svar, men det kan inte råda något tvivel om att dessa bestämmelser i sina huvuddrag är bindande för Israel enligt allmän folkrätt. Omfattningen av krigets skadeverkningar skulle även behöva bli föremål för en närmare undersökning.

Preliminära uppskattningar ger vid handen att ca 40 000 dödats och att nära nog det dubbla antalet skadats eller lemlästats. Hundratusentals människor har blivit hemlösa eller tvingats flytta till andra platser. Under

*Om åtgärder för
att förbättra situa-
tionen i Libanon*

mitt besök i Libanon i augusti såg jag att ett flyktingläger i Ain-Elhelwe hade förstörts praktiskt taget helt, med skolor, sjukhus och allt. Tidigare hade mer än 60 000 människor bott i lägret. Ett par tusen människor levde i de kvarvarande resterna av lägret. Ett tiotal andra flyktingläger har förstörts på liknande sätt.

Den libanesiska regeringen borde ha stort intresse för en utvidgad undersökning av krigets skadeverkningar. En ökad kunskap om och dokumentation av effekterna av krigföringen skulle kunna leda till att de internationella hjälpinsatserna förstärktes. Det finns därför anledning för regeringen att inte bara verka för att den beslutade internationella undersökningen kommer till stånd utan också för att den får en mera utvidgad inriktning. Detta borde också den libanesiska regeringen för landets egen skull ha intresse av.

Sverige har i jämförelse med många andra länder gjort mycket betydande insatser till förmån för de palestinska flyktingarna och de krigsdrabbade i Libanon. Det är mycket tillfredsställande att utrikesministern är beredd att förorda fortsatta hjälpinsatser till förmån för de palestinska flyktingarna i Libanon och annorstädes. Senast i oktober beviljade, som utrikesministern sade, regeringen 4 milj. kr. till Röda korset för en insats för krigsskadade palestinska flyktingar. Det är av betydelse för palestinierna att dessa insatser görs tillsammans med palestinska Röda halvmånen. Jag uppskattar också att utrikesministern vill vidta åtgärder i anledning av de stora svårigheter som kommer att uppstå i vinter. Många palestinska flyktingar är nu utsatta för mycket stora risker.

Det finns ytterligare en grupp som bör uppmärksammas. Det är de internerade palestinska fångarna. Israeliska krigsfångar har frigetts av PLO, men Israel har inte friggett de internerade fångar som finns i södra Libanon. Det torde röra sig om minst 6 000 fångar. Det finns uppgifter om att deras antal skulle uppgå till 8 000–9 000. Dessa fångar erkänns inte ens som krigsfångar. Det är angeläget att nya vädjanden görs för deras omedelbara frigivning, och jag hoppas att utrikesministern även skall kunna beakta den frågan.

Utrikesministern framhåller att den svenska regeringen med intresse och tillfredsställelse har noterat PLO:s alltmer konstruktiva inställning till en lösning av Mellersta Östern-konflikten och att samtal med företrädare för PLO därför välkomnas. Jag hoppas i anledning av detta att en representativ PLO-delegation inom en nära framtid skall kunna besöka Sverige.

Det svenska folket följer med stort intresse händelseutvecklingen i Libanon. Den svenska regeringens hållning och insatser har brett stöd här i vårt land och röner också stor uppskattning på det internationella planet. Fortsatta aktiva insatser från regeringens sida kommer att välkomnas både här hemma och ute i världen.

Fru talman! Utrikesminister Bodström har lämnat ett utförligt svar på herr Francks fem frågor och även vidgat frågan till att gälla hela Mellanöstern-problematiken. Jag tycker att svaret utgör ett bra komplement till utrikesministerns tal i FN, och det är bra att det har blivit framfört här i riksdagen i dag.

Jag skulle vilja tillfoga några synpunkter, och kanske resa några frågeställningar.

Invasionen av Libanon kom inte plötsligt utan var ett väl planerat företag av Israel. Det rådde också stor enighet om invasionens omfattning upp till ca 45 km och upp till Litanifloden. Det var först när man omringade och gick in i Beirut, särskilt efter den fruktansvärda massakern i Sabra och Shatila, som opinionen mot invasionen växte sig stark i Israel. Ändå måste man välkomna denna opinion och opposition. Det är den som, tillsammans med opinionen bland judar ute i världen, diasporan, inger oss hopp om att det till slut ändå skall bli en fredlig lösning. Fast jag måste säga att den tyvärr verkar ligga långt borta.

Men även invasionen i södra Libanon strider mot FN-stadgan och folkrätten. Ingen har rätt att med våld tilltvinga sig annans territorium. Nu är det dess värre på det sättet att ockupationen efter känt mönster håller på att permanentas, och allt tyder på att Israel tänker ha kvar detta område och inte utrymma det.

Motiveringen för invasionen var påstådda terrorattacker från PLO, men enligt de uppgifter jag har, dödades ingen under den tid som eld-upphör-avtalet gällde mellan Israel och i praktiken PLO. Israel ingår ju aldrig några avtal med PLO, utan betraktar organisationen som om den inte funnes till, men PLO höll detta avtal, bortsett från att vissa räder ändå företogs in i norra Israel av palestinier. Och detta togs som förevändning för en av de hårdaste attacker vi kan tänka oss just i södra Libanon. Flyktingläger efter flyktingläger jämnades med marken, såsom också Hans Göran Franck har påpekat. I detta nu finns enligt UNWRA, dvs. FN:s flyktingkommission för palestinierna, 173 000 flyktingar som inte har tak, ja, kanske inte ens tält över sina huvuden.

Jag skulle gärna se att utrikesministern kommenterar mina uppgifter om PLO och eld-upphör-avtalet, eftersom svaret på s. 2 ger ett intryck av att PLO utförde ihållande och hårda terroristattacker mot Israel. Jag kan möjligen tolka svaret så, att utrikesministern ser det i ett längre perspektiv, men jag tror att det vore bra med ett klarläggande på den punkten.

Samtidigt har, under den tid eld-upphör-avtalet gällt, enligt uppgift 15–20 unga palestinier på Västbanken dödats av israelisk militärpolis. Detta senare visar hur omöjlig en ockupation i verkligheten är. Det går inte att trycka ned människor utan att mötas med våld, och våld föder enligt känt mönster ytterligare våld. Och vad förslår unga människors stenar mot militärpolisens gevär?

För egen del hyser jag stor oro för vad som håller på att hända, just i skuggan av Libanonkrisen, på Västbanken och i Gaza. Det råder inget som

*Om åtgärder för
att förbättra situa-
tionen i Libanon*

helst tvivel om att Israel ämnar annektera området. Det har premiärminister Begin ständigt upprepat. Även de utvidgade bosättningarna tyder på detta. Det är också en känd taktik i denna annektering av okuperat område. På ca en tredjedel av området har man etablerat bosättningar, och det blir naturligtvis svårt för dessa människor att flytta.

Om nu Israel ämnar behålla Västbanken och Gazaområdet uppstår problemet att palestinaaraberna är för många. De hotar därmed den sionistiska staten. Det ligger nära till hands att befara åtgärder som innebär att palestinierna på ett eller annat sätt måste ge sig i väg. Perspektivet är, herr utrikesminister, på den punkten mörkt.

PLO:s soldater tvingades lämna Beirut. Den vidare utvecklingen känner vi. Den så kallade multinationella styrkan lämnade för ett tag också Beirut, den styrka som PLO litade till, och Israels armé övertog rollen av "beskyddare" – vi har anledning att sätta citationstecken kring det ordet. Resultatet känner vi.

Ändå är inte PLO som organisation slaget. Dess politiska styrka har i stället, som utrikesministern också påpekar i sitt svar, ökat. Men frågan kvarstår: Vart skall palestinierna ta vägen? De måste ju ha någonstans att bo, någonstans där de kan känna att de har ett hem. De måste med andra ord ha ett hemland där människor kan få medborgarskap och en så enkel sak som ett pass när de vill resa utomlands.

Jag mötte i går en person som varit här i Sverige några år och som skulle återvända till Västbanken. Hans identitetshandlingar var fråntagna honom. Han måste åka till Amman, och i Amman skulle han säkert inte få tillstånd att återvända till sitt hem på Västbanken. – Så är läget.

Det råder stor samstämmighet om att en sådan stat som jag här talar om kan etableras på Västbanken och i Gaza. Alla vet att det inte kan ske utan svårigheter, men det är svårt att se något alternativ.

Det är för detta som en fredsprocess måste komma i gång. För detta behövs – som utrikesminister Bodström uttryckte det i sitt FN-tal – att parterna erkänner varandra som förhandlingsparter. Det är ett korrekt uttryck: många tar för givet att det måste ske något slags diplomatiskt erkännande med utväxling av ambassadörer eller något papper som man ömsesidigt skall skriva på, innan man kan gå till förhandlingsbordet. Så har nästan aldrig skett i sådana här fredsprocesser, och så skedde inte heller i den process som föregick fredsavtalet mellan Egypten och Israel.

Det skulle i detta sammanhang vara av stor betydelse om PLO klart uttalade att man är beredd till ett sådant erkännande. Därefter kan vi invänta Israels reaktion.

Nyckeln till att denna fredsprocess kommer i gång ligger såvitt jag kan förstå i Washington. Utan USA:s stöd skulle inte Israel kunna föra krig. Utan de många miljarder som årligen pumpas in i Israel skulle inte Israel kunna vara världens kanske fjärde militärmakt i styrka. USA kan inte undandra sig ansvaret för utvecklingen i Mellanöstern. Men USA har också, fru talman, makt att vända utvecklingen.

En första åtgärd skulle kunna vara att USA erkände PLO och började tala

med dess representanter. Det finns en opinion i USA för detta. Bl. a. har USA:s tre senaste presidenter sagt att USA måste ompröva sin inställning härvidlag.

Sett utifrån förefaller det rent av löjligt att det starka USA har lovat Israel att inte ens tala med PLO. Man t. o. m. avskedade sin FN-ambassadör Andrew Young för att han träffat PLO:s FN-observatör på en middag! Att vara medlem i PLO är i sig ett brott – det framgår av det som nu händer i Israel, Libanon och på Västbanken.

Jag måste tillstå att jag efter att länge ha följt utvecklingen i Mellanöstern är djupt pessimistisk i fråga om vad som kan hända i framtiden och till att en lösning är möjlig. Men ibland, herr utrikesminister och fru talman, kan de mest otroliga saker hända. När vi, några parlamentariker från Broderskapsrörelsen och Socialdemokratiska kvinnoförbundet, i början av 1970-talet sammanträffade med Israels premiärminister Golda Meir hade hon inte nog hårda ord att säga om Egyptens president Anwar Sadat. Strax efteråt, 1973, följde också ett krig. Men sedan hände det otroliga att parterna träffades och slöt fred med varandra. Olyckligt nog tog Camp David-uppgörelsen inte tillräcklig hänsyn till palestinierna, och deras problem förblev olösta – de t. o. m. förvärrades.

Jag skulle önska att Sverige kunde medverka i en fredsprocess, som vi önskar skall komma i gång. Vi bör kunna ha fullvärdiga kontakter med båda parter. Utrikesministern har i dag bekräftat att Sverige de facto erkänner PLO som palestiniernas representant. Med Israel har vi sedan gammalt diplomatiska förbindelser, som det skall vara mellan två stater. Det är självklart att Libanon också måste få utvecklas som en självständig stat och inte vara i händerna på någon. Det betyder att utländska fientliga trupper måste lämna landet.

Israel är också ett etablerat faktum, ett historiskt faktum, en stat som vi slår vakt om som statsbildning. Men den nuvarande regimen med Begin, Sharon och Shamir i spetsen driver landet till katastrofens brant. Dess värre lär de ha majoritet i opinionen, men nog önskade man en labourregering. Vi hoppas och tror att den skulle ha större möjligheter att agera och öppna de förhandlingar som är nödvändiga. Grunderna till sådana förhandlingar finns i de många förslag som har växt fram under senare år, av vilka den av utrikesministern nämnda fredsplanen är den mest intressanta i sammanhanget därför att den kommer från arabstaterna.

PLO:s främste företrädare Yasser Arafat har också sagt att PLO godkänner FN:s resolutioner och är beredd förhandla utifrån dessa och inom FN:s ram. Och det är, fru talman, förhandlingar som behövs – krigshandlingar har vi haft nog av.

Anf. 7 Utrikes- och handelsministern LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Både Hans Göran Franck och Evert Svensson har fäst uppmärksamheten på frågor som jag har tagit upp i mitt remissvar. De båda inläggen ger närmast en ytterligare belysning och fördjupning av den inställning som en bred svensk allmänhet har till händelserna i Libanon. Jag

Nr 40

**Fredagen den
3 december 1982**

*Om åtgärder för
att förbättra situa-
tionen i Libanon*

Fredagen den
3 december 1982

*Om åtgärder mot
användning av
svensk utrustning
m. m. vid kärn-
vapentillverkning*

kan därför i min tur inskränka mig till några kompletterande synpunkter på vad som här har anförts.

Jag vill först bekräfta att det är riktigt att ingen israel, såvitt vi vet, har dödats genom angrepp över gränsen till Libanon sedan eld-upphör-avtalet ingicks sommaren 1981. Det är ett faktum som givetvis ytterligare stärker oss i vår uppfattning att den israeliska attacken inte kan motiveras genom hänvisning till detta avtal.

Jag vill också understryka att det är angeläget att parterna möts i direkta förhandlingar, vilket också framhållits tidigare här i debatten. Det är svårt för oss att avgöra i vilka former denna förhandlingsprocess bör föras. Om parterna kan enas om lämpligheten av en internationell konferens, är regeringen självfallet beredd att verka för att en sådan kommer till stånd.

När det gäller frågan om USA:s roll, som både Hans Göran Franck och Evert Svensson har fäst uppmärksamheten på, är det alldeles uppenbart att detta land har spelat en central roll och också kommer att göra det i fortsättningen. Jag vill dock erinra om det för oss viktiga faktum att FN:s säkerhetsråd var enhälligt när det i juni uppmanade Israel att fullständigt, omedelbart och ovillkorligt dra tillbaka sina styrkor. Det är alltså till följd av ett sådant FN-beslut som det kravet kan ställas. Även Förenta staterna stod alltså bakom detta beslut.

Beträffande dem som tillfångatagits av Israel under kriget vill jag säga att dessa personer folkrättsligt sett är att betrakta som krigsfångar. Vid uppfyllandet av sin förpliktelse mot FN att dra sig tillbaka ur Libanon har Israel också skyldighet att enligt de folkrättsliga konventioner som gäller frige dessa krigsfångar.

Under den här debatten har också frågan om de israeliska bosättningarna på de ockuperade områdena berörts. Härvidlag är det alldeles klart att den svenska regeringen anser att bosättningarna på de ockuperade områdena är illegala. Det är givet att denna bosättningspolitik utgör ett svårt hinder för strävandena att lösa Mellanösterns problem. Det är en åsikt som vi har framfört vid många tillfällen både i FN och här i riksdagen. Vi finner det särskilt utmanande att Israel offentliggjort planer på nya bosättningar efter det att de fredsplaner som jag tidigare berörde har blivit framlagda.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1982/83:30 om åtgärder mot användning av svensk utrustning m. m. vid kärnvapentillverkning

Anf. 8 Utrikes- och handelsministern LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Pär Granstedt har i sin interpellation ställt följande frågor:

1. Delar utrikesministern uppfattningen att garantier måste skapas mot att svenska råvaror, svensk utrustning eller svensk teknologi kan komma att användas i kärnvapenutrustningen?

2. På vilket sätt är utrikesministern i så fall beredd att arbeta för att sådana garantier skall kunna skapas?

Svaret på den första frågan är ja. Det är alldeles självklart att svenska produkter inte på något sätt skall få bidra till tillverkning av kärnvapen i andra länder.

När det gäller den andra frågan är det enligt svensk lag så, att export av material och utrustning på kärnenergiområdet endast kan ske med regeringens tillstånd i varje enskilt fall. Regeringen har således full rättslig kontroll över situationen. Antalet ärenden som kommer upp till beslut varje år är inte stort. De har till stor del samband med driften av svenska reaktorer. Sverige är över huvud taget inte någon viktig exportnation på kärnenergiområdet. Den enda mer omfattande utförsel som ägt rum har varit två kärnkraftreaktorer till Finland i slutet av 1960-talet. Någon export av svenskt uran är över huvud taget inte aktuell.

Vid behandlingen av utförselärenden tillämpar regeringen stränga kriterier i syfte att förhindra att svenskt material och svensk utrustning på något sätt bidrar till tillverkning av kärnvapen. Utförsel tilläts inte till någon icke-kärnvapenstat som inte anslutit sig till det s. k. icke-spridningsfördraget eller på annat sätt underkastat sig den internationella kontroll av hela sin kärnenergi verksamhet som fördraget föreskriver. De svenska kraven för exporttillstånd torde vara de mest långtgående som något land tillämpar.

Icke-spridningsfördraget är hörnstenen i de mellanfolkliga ansträngningarna att förhindra att fler länder skaffar sig kärnvapen. Dess rättsliga, politiska och psykologiska betydelse som värn mot kärnvapenspridning är avsevärd. 118 stater är i dag anslutna till fördraget. Tack vare fördraget har det internationella atomenergiorganet i Wien – IAEA – byggt upp ett system för kontroll av fördragsstaternas kärnenergi program. Detta system är unikt så till vida att ett stort antal stater för första gången accepterat en oberoende internationell kontroll av sina åtaganden. Detta kontrollsystem bör i framtiden tjäna som föredöme i andra nedrustningssammanhang.

Icke-spridningsfördraget innehåller flera olika åtaganden. Länder utan kärnvapen förbinder sig att inte skaffa sig dem och att godta internationellt samarbete när det gäller fredligt utnyttjande av kärnenergin. Detta är de centrala elementen i fördraget. Därutöver åtar sig de stater som har kärnvapen att inte ställa sådana till andra staters förfogande och att verka för nedrustning av sina kärnvapenarsenaler. Fördraget slår också fast alla staters rätt att utan diskriminering nyttja kärnkraften för fredliga ändamål och deras skyldighet att underlätta ett utbyte av material, utrustning och teknologi.

Sverige har anslutit sig till icke-spridningsfördraget. I enlighet med våra åtaganden enligt detta fördrag verkar vi för en stark internationell ordning mot kärnvapenspridning och gör allt i vår makt för att stärka fördraget. Dit hör att uppmana länder som står utanför att ansluta sig till det. Själva bör vi givetvis respektera våra åtaganden. En total svensk restriktivitet i vad gäller medverkan i praktiskt internationellt samarbete – vilket är vad Pär Granstedt tycks förorda – skulle i praktiken strida mot fördraget och verksamt försvaga uppslutningen kring det. Vi skulle riskera att medverka till att andra länder.

Om åtgärder mot användning av svensk utrustning m. m. vid kärnvapentillverkning

*Om åtgärder mot
användning av
svensk utrustning
m. m. vid kärn-
vapentillverkning*

hellre än att förlita sig på leveranser från utlandet, skaffar sig ett inhemskt oberoende av all hjälp och insyn utifrån. Ett generellt förbud mot all kärnenergihandel skulle vidare bidra till att länder som accepterar långtgående internationell kontroll i stället tvingas köpa från stater med en mindre nogräknad exportpolitik.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att det främst är vissa slag av kärnenergiutrustning som är särskilt känsliga i vad gäller riskerna för kärnvapenspridning. Jag tänker här på utrustning för anrikning och uppärbetning. Sverige besitter inte kunskapen att tillverka sådan utrustning, och svensk export är helt och hållet utesluten. De stater som behärskar teknologin är i dag mycket restriktiva med att dela med sig av denna.

Det är regeringens uppfattning att Sverige bör tillämpa en sådan utförsel- och icke-spridningspolitik som vi önskar att också andra länder skall följa. Den politik jag nyss redogjort för – export till icke-kärnvapenstater endast om de inger förtroende på icke-spridningsområdet och underkastar *all* sin kärnenergiverksamhet internationell kontroll – är en sådan politik. Det är en politik som är effektiv därför att den tar sikte på de verkliga problemen. Vi vet att riskerna för kärnvapenspridning finns, inte bland de stater som anslutit sig till icke-spridningsfördraget eller eljest accepterar dess förpliktelser, utan bland dem som vägrar att göra det. Någon svensk export på kärnenergiområdet till dessa länder kommer inte att ske.

Pär Granstedt har särskilt tagit upp frågan om utförsel av använt svenskt kärnbränsle till Frankrike. Jag vill inte nu gå in på detta ärende, för vilket i första hand statsrådet Dahl, som har ansvar för energifrågor, har att svara.

Fru talman! En aktiv svensk icke-spridningspolitik måste drivas på flera plan. Jag har hittills uppehållit mig vid kravet på en väl genomtänkt exportpolitik. Jag har antytt att en sådan bör gå längre än att enbart se till garantierna mot att en enskild svensk produkt missbrukas. Den politik som regeringen avser följa i de relativt fåtaliga ärenden det blir fråga om kommer att ta fasta på detta krav.

Ett annat viktigt element i regeringens icke-spridningspolitik kommer att vara att stödja det internationella atomenergiorganet i Wien. IAEA har som en av sina främsta uppgifter att verifiera att kärnenergiverksamheten i de stater som anslutit sig till icke-spridningsfördraget uteslutande är fredlig. Därutöver kontrollerar man vissa anläggningar i stater utanför fördraget. Det är en allmän uppfattning att organisationen har mycket goda utsikter att avslöja eventuella försök att från de anläggningar man kontrollerar avleda civilt klyvbart material för militära ändamål. Detta framgår också av det starka motstånd som flera stater med tvivelaktiga meriter i icke-spridningssammanhang visar mot kraven att de skall underkasta sina anläggningar IAEA:s kontroll. Jag vill i sammanhanget understryka att IAEA inte har några faktiska maktmedel till sitt förfogande. Dess viktiga roll är i stället att fungera som ett alarmsystem som gör det internationella samfundet uppmärksam på om någon stat verkar vara på väg att avleda material i kontrollerade anläggningar till icke-fredlig användning. Det är sedan en

politisk fråga för regeringarna att agera på IAEA:s information. Av detta följer att tekniska problem att kontrollera en viss anläggning inte behöver innebära att kärnvapenspridning underlättas. Tvärtom kan sådana svårigheter bidra till att fästa uppmärksamheten på förhållandena i ett visst land. Sverige kommer liksom hittills att på alla sätt vända sig mot vissa staters försök att misskreditera IAEA:s kontrollsystem.

Anf. 9 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag vill tacka utrikes- och handelsministern för svaret på min interpellation.

Vi är nog alla över lag eniga om att det är oerhört viktigt att Sverige spelar en mycket aktiv och pådrivande roll i allt nedrustningsarbete och inte minst i arbetet att försöka få stopp på kärnvapenupprustningen och vända den till en nedrustning.

Det är ju inte särskilt mycket Sverige kan göra konkret för att bromsa kärnvapenuvecklingen. Vi är själva inte någon kärnvapennation, och vi kan inte på det sättet lämna några bidrag.

Jag har i min interpellation pekat på tre risker för att material från Sverige, kunnighet från Sverige osv. på något sätt skulle kunna komma till användning för kärnvapenupprustning i andra länder.

Jag har pekat på det faktum att vi har en kärnkraftsindustri i landet, som gärna vill exportera, och att utrustning och teknologi från Sverige på det sättet skulle kunna missbrukas på andra håll.

Jag har pekat på de stora uranreserver som finns i Sverige och på risken, om vi en dag skulle börja bryta det uranet, för att vi skulle kunna råka ut för stora påtryckningar att exportera uranet och på det sättet bidra till att det kommer ut material på världsmärknaden som kan användas för kärnvapenframställning.

Jag har också pekat på de risker som står i samband med att svenskt avfall skulle upparbetas utomlands; upparbetningen leder ju till att man får fram plutonium, som i och för sig också är en utgångspunkt för kärnvapenframställning. Det sista är en mycket högaktuell fråga.

Jag har i min interpellation kommit fram till att om vi skall ha fullständiga garantier för att något missbruk inte sker, så förutsätter det i praktiken att vi säger nej till uranbrytning, att vi inte exporterar svensk kärnkraftsutrustning eller teknologi och att vi inte låter upparbeta det svenska avfallet. Jag tror att det är viktigt att vi på dessa områden för en konsekvent politik, att vår egen handelspolitik och energipolitik överensstämmer med vårt sätt att handla i nedrustningsfrågor. Brister i konsekvensen kan bli en belastning för oss i nedrustningsarbetet.

Tyvär, fru talman, är inte utrikesministerns svar särskilt uppmuntrande. Den mest aktuella av de frågeställningar som jag tar upp är naturligtvis frågan om upparbetning. Nu ligger det mångomtalade fartyget Sigyn i torrdocka. Detta märkliga fartyg, som skulle vara så förfärligt säkert, klarade sig illa och måste repareras. Men en dag kanske hon kommer ur torrdockan, och det blir aktuellt med en transport av svenskt avfall ner till La Hague i

Nr 40

Fredagen den
3 december 1982

Om åtgärder mot användning av svensk utrustning m. m. vid kärnvapentillverkning

*Om åtgärder mot
användning av
svensk utrustning
m. m. vid kärn-
vapentillverkning*

Frankrike för upparbetning, för plutoniumframställning.

Frankrike är inte anslutet till icke-spridningsavtalet. Frankrike har inte gått med på det partiella provstoppsavtalet. Frankrike är alltså inte ett land som är så särskilt förtroendeingivande på detta område. Det har framförts starka misstankar om att det franska brytareaktörprogrammet skulle ha ett samband med det franska kärnvapenprogrammet och att Frankrikes åtagande att upparbeta avfall från andra länder kan ha en koppling till deras intresse av att ha plutonium också för kärnvapenändamål. Jag är medveten om att detta är omdiskuterat, men det faktum att blotta misstanken har framförts är allvarligt nog.

När vi nu börjar få dessa informationer både om möjligheterna att använda kärnkraftsplutonium för vapenframställning och om situationen i Frankrike, borde det vara naturligt för oss att säga ett klart nej till upparbetning.

Vad har då utrikesministern att säga om min fråga i detta just nu så brännande aktuella ämne? Jo, han säger: "Jag vill dock inte nu gå in på detta ärende, för vilket i första hand statsrådet Dahl svarar." Vad är nu detta? Frågan om utförsel av använt svenskt kärnbränsle till Frankrike är ett huvudelement i min interpellation. På denna fråga svarar utrikesministern, med hänvisning till ansvarsfördelningen i regeringen, bara: Jag vill nu inte gå in på ärendet.

Jag är, fru talman, medveten om att det finns en arbetsfördelning i regeringen, men normalt brukar sådana här problem kunna lösas ändå. Man kan tänka sig att det statsråd som har fått frågan överlämnar denna till det ansvariga statsrådet, om vederbörande själv inte kan svara på frågan. Man skulle i detta fall i god tid ha kunnat meddela mig att utrikesministern inte anser sig ha kompetens att svara på denna fråga, så att jag hade kunnat ställa en särskild fråga till energiministern. Man skulle också kunna tänka sig att utrikesministern hade svarat efter samråd med energiministern. Det senaste hade kanske varit det naturliga.

Jag har mycket svårt att förstå att Sveriges utrikesminister inte skulle ha möjligheter att lämna synpunkter till Sveriges riksdag på det svenska kärnkraftsavfallens betydelse ur icke-spridningssynpunkt. Såvitt jag kan bedöma är vårt handlande i icke-spridningssammanhang en utrikespolitisk fråga av ganska stor räckvidd. Utrikesministern bör rimligen ha ett betydande ansvar på detta område.

Utrikesministerns något byråkratiska sätt att komma undan den fråga som jag har ställt har jag mycket svårt att acceptera. Om regeringen inte vet vad den vill på detta område – den misstanken kan man ha, eftersom andra uttalanden antyder att regeringen just nu befinner sig i något slags beslutsångest när det gäller denna fråga – bör man rimligen tala om det. Det vore i så fall rimligt att utrikesministern sade att regeringen f. n. inte har någon uppfattning i denna fråga men att man grubblar på den. Det skulle jag ha respekterat, även om det är bättre att man bestämmer sig snabbt. Nej, detta avsnitt i interpellationssvaret är mycket beklagligt.

För att återgå till de frågor som utrikesministern svarar på, skall jag först ta upp uranbrytningen. Det är också en utomordentligt brännande fråga här i

landet som har diskuterats, i synnerhet i alla de områden där uranbrytning skulle komma att bli aktuell. Vad säger utrikesministern om detta? Jo, det är egentligen bara en mening, där han säger: "Någon export av svenskt uran är över huvud taget inte aktuell." Och det vet jag naturligtvis – hur skulle det kunna vara aktuellt, när vi inte ens har någon gruva? Det ligger i sakens natur.

Den problemställning jag tar upp är att vi, om vi i en framtid skulle börja bryta uran och om uranmarknaden skulle bli mera kärv än den är f. n., skulle kunna utsättas för betydande internationella påtryckningar att exportera uran. Då uppstår de problem jag har pekat på. Jag har fört fram uppfattningen, att den enda garantin för att i framtiden inte bli utsatt för sådana här försök och påtryckningar från utlandet är att inte öppna någon svensk urangruva, dvs. att klart ta ställning mot uranbrytning i Sverige. Det är alltså ett ja eller nej till en sådan frågeställning som jag har efterlyst. Att det inte är aktuellt med någon export f. n. tycker jag för min del är en självklarhet.

I övrigt behandlas i interpellationssvaret framför allt frågeställningen om export av kärnkraftsutrustning och de regler som gäller där. Utrikesministern konstaterar, att när det gäller den ur denna synpunkt känsligaste utrustningen, dvs. den som har att göra med anrikning och uppberedning, har Sverige inte någon tillverkning av sådan och "besitter inte kunskapen" för det. Det senare är kanske mera tvivelaktigt, men vi kan vara ense om att någon tillverkning här inte är aktuell.

Men av detta får man inte dra slutsatsen att tillverkning av annan kärnkraftsutrustning skulle vara helt oskyldig. Inte minst bombningen av en civil reaktor i Irak för ett bra tag sedan illustrerar att det finns en medvetenhet om sambandet mellan civila kärnkraftsanläggningar och eventuell utveckling och produktion för militära ändamål. Även mera oskyldiga delar i kärnkraftsnyckeln kan alltså ingå som element i ett program som i något skede kan leda till att ett land får kärnvapen. Därmed inte sagt att man den dag man beställer en reaktor tänker sig att skaffa kärnvapen. Men det kan ske politiska förändringar, regimförändringar osv., och en regim kan komma till makten som är intresserad av att utnyttja befintlig teknologi och utrustning i landet för kärnvapenframställning, och då är problemet där.

I svaret påminner utrikesministern om att vi inte har varit särskilt framgångsrika – lyckligtvis – när det gäller vår kärnkraftsexport. Den enda av omfattning har varit två reaktorer till Finland. Det är alldeles riktigt. Men att det bara blev två reaktorer till Finland berodde ju – såvitt jag förstår – på att inga andra har velat köpa våra reaktorer. Det har inte berott så mycket på andra betänkligheter. Andra länder har varit aktuella under årens lopp, t. ex. Iran, Turkiet och Mexico. Det är också exempel på länder som just vid de tillfällena hade relativt stabila politiska system, men när det gäller Iran och Turkiet har ju förhållandena där förändrats drastiskt sedan dess.

Detta visar just svårigheterna: Ett land kan vara förtroendeingivande, så sker där en militärkupp eller någon annan revolution, och situationen är plötsligt helt annorlunda. Det visar, såvitt jag förstår, att enda sättet att

Fredagen den
3 december 1982

*Om åtgärder mot
användning av
svensk utrustning
m. m. vid kärn-
vapentillverkning*

garantera att inte svensk teknik och utrustning kan komma att användas för olika länders tänkbara kärnvapenprogram är att införa förbud mot export av svensk kärnkraftsutrustning och svensk kärnkraftsteknologi.

Utrikesministern hänvisar i sitt svar ganska mycket till IAEA. Det är helt klart att IAEA är en organisation med många förtjänster. Med risk för att göra mig skyldig till det som utrikesministern talar om sist i svaret, nämligen att misskreditera IAEA:s kontrollsystem, tror jag ändå att det finns anledning att påminna om svagheterna. Det framgår ju också av svaret att utrikesministern är medveten om att IAEA inte har några maktmedel till sitt förfogande. Vilken stat som helst kan säga upp sitt kontrollavtal med IAEA. Då försvåras kanske möjligheterna att importera ny utrustning och materiel, men om man redan har kärnkraftsanläggningar och vad man mer behöver och sedan vill använda detta för andra ändamål, t. ex. vapenframställning, kan man säga upp avtalet med IAEA och använda den här utrustningen på det sätt man själv vill. Det innebär att ett kontrollavtal med IAEA inte är någon som helst garanti för framtiden utan bara en någorlunda garanti under den period som kontrollen utövas.

Sedan menar utrikesministern att eftersom icke-spridningsavtalet också innehåller en klausul om att kärnkraftsteknik skall ställas till medlemsländernas förfogande, skulle ett svenskt förbud mot export försvaga uppslutningen kring avtalet. Det tror jag med förlov sagt är att överdriva Sveriges roll på denna marknad. Svensk kärnkraftsexport tror jag inte är så intressant att det är tillgången till den som får länder att ansluta sig till icke-spridningsavtalet. Utrikesministern för ett mycket märkligt resonemang, när han säger att vi skulle riskera att medverka till att andra länder, hellre än att förlita sig på leveranser från utlandet, skaffar sig ett inhemskt oberoende av all hjälp och insyn utifrån eller köper från stater med en mindre nogräknad exportpolitik. Jag måste ifrågasätta logiken i regeringens attityd här. Först säger man att vi skall exportera bara till stater som är absolut säkra ur icke-spridningssynpunkt, stater som aldrig skulle komma på idén att tillverka kärnvapen. I nästa andetag säger man att om ett land inte får köpa utrustning från Sverige, köper det sådan utrustning från mindre nogräknade länder. Och då skulle det plötsligt bli risk för att man skulle börja framställa kärnvapen. Den logik som bör finnas i regeringens attityd måste väl rimligen säga oss att de stater som skulle vara potentiella kunder till Sverige inte heller skulle missbruka utrustningen, om de köpte den på annat håll. Därför tycker jag att just detta argument inte väger särskilt tungt.

Fru talman! Kampen mot kärnvapnen hör till det absolut viktigaste för allas vår framtid. Kärnvapnen är det absolut största hot som vi gemensamt som mänsklighet står inför. Det är viktigt att våra insatser inte inskränker sig till bara ord utan att vi också i handling visar att vi inte är beredda att ta några som helst risker på detta område. Vi får inte ta den minsta risk att materiel, utrustning och teknik från Sverige skulle kunna missbrukas. Då för vi en konsekvent politik. Vi måste vara beredda att göra de små konkreta insatser som vi som nation kan bidra med på detta område, även om det skulle kosta en del, även om vi skulle få större svårigheter att hantera vårt avfall, även om

vi därmed avsäger oss möjligheten att utnyttja en mineraltillgång som finns i vårt land och även om vi avsäger oss möjligheten att få vissa exportorder, som f. ö. inte brukar vara särskilt lukrativa.

Det är först om vi är beredda att också göra vissa små egna uppoffringar i kampen mot kärnvapnen som vi kan göra anspråk på trovärdighet på detta område. Och detta är värt det pris som det kan vara fråga om.

Anf. 10 Utrikes- och handelsministern LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Herr Granstedt har ägnat en betydande del av sin replik till mitt svar åt att upplysa mig om hur regeringens ledamöter bör fördela arbetet mellan sig. Han har framhållit att jag kunde svara själv, jag kunde överlåta uppgiften till ett annat statsråd eller vi kunde ha samråd i frågan. Jag tackar för dessa upplysningar.

Jag vill säga att jag alltså har svarat själv. Vad därutöver beträffar har jag samrått med det statsråd som handlägger energifrågorna och på den grunden bestämt mig att svara själv och göra det med utgångspunkt i vad som har med utrikes- och handelspolitik att göra, eftersom det är till mig herr Granstedt har ställt frågan. Därför har jag inte gått in på energipolitiken, vilket jag framhöll. Jag har lämnat utanför frågan huruvida Sverige bör bryta uran eller inte. Det är en sak som hör hemma i den energipolitiska debatten om kärnkraftens utnyttjande, och den bör debatteras i sitt särskilda sammanhang.

I stället har jag tagit upp de frågor som gäller handel med olika material som har med kärnkraftens fredliga användning att göra. Där har jag hänvisat till de internationella överenskommelser som finns och de övervakningsorganisationer som existerar. Mot detta invänder herr Granstedt att eftersom avtal kan upphävas och organisationer kan upplösas, är detta ingenting att lita på, utan man borde en gång för alla bestämma sig för att inte delta i några internationella kontakter som gäller kärnkraften. På det måste jag svara att jag ser detta som en omöjlighet.

Kärnkraften utnyttjas i dag i åtminstone ett par dussin stater. Ytterligare något tiotal har en ansenlig forskningsverksamhet på området. Jag bedömer det som fullkomligtorealistiskt att i dag försöka förhindra all internationell handel och allt internationellt samarbete på detta område. Dessutom skulle det enligt min mening vara både olämpligt och skadligt och stå i strid mot hela idén om icke-spridning av kärnvapen att inte försöka delta i en internationell samverkan på detta område.

Herr Granstedt menar att eftersom det finns ett samband mellan ett fredligt kärnkraftsutnyttjande och militär användning, skall man inte delta i någon som helst internationell handel på kärnenergiområdet. Men detta måste vara att göra det alltför lätt för sig. Det är klart att det finns ett grundläggande tekniskt samband mellan fredligt och militärt utnyttjande av klyvningsprocessen, men – det skall också sägas – det finns inte något som helst tekniskt behov för ett land som vill skaffa sig kärnvapen att gå den dyra och tidskrävande omvägen över tillverkning av kraftreaktorer. I själva verket har såvitt man vet ingen av de tusentals kärnstridsspetsar som finns i dag hos

Om åtgärder mot användning av svensk utrustning m. m. vid kärnvapentillverkning

*Om åtgärder mot
användning av
svensk utrustning
m. m. vid kärn-
vapentillverkning*

kärnvapenstaterna tillverkats genom upparbetning av bränsle från civila kraftreaktorer.

Nej, det blir nog allt tydligare att det inte är tekniska faktorer som kan förhindra kärnvapenspridning. Det finns utanför kärnvapenstaternas krets ett tjugotal stater som har den tekniska kompetensen att utveckla kärnvapen.

I stället är det den politiska faktorn som är avgörande. Det är en politisk beslutsprocess som leder till att en stat bestämmer sig för att utveckla kärnvapen eller att inte göra det. Det gäller att förmå regeringar att inte fatta sådana beslut. Därför förstår jag inte heller herr Granstedts resonemang. Av hans inlägg att döma verkar det som om Sverige inte vore aktivt på det området. Men det har ju klarlagts vid upprepade tillfällen i denna kammare, och det har också redovisats någon timme innan svaret på herr Granstedts interpellation lämnades.

Anf. 11 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Om utrikesministern tycker att det är litet impertinent av mig att ta upp en diskussion om arbetsfördelningen inom regeringen, kan jag i och för sig förstå det. Men det är faktiskt mycket ovanligt att en väsentlig del av en interpellation besvaras med formuleringen: "Jag vill dock inte nu gå in på detta ärende. - - ." Jag har själv suttit med i riksdagen i nio år och har framställt många frågor och interpellationer, men jag har aldrig upplevt ett svar av det slaget. Därför fann jag anledning att kommentera det faktum att det är ett annat statsråd som i första hand svarar för det här ämnesområdet, vilket sägs i svaret. Men normalt utgör det inte något hinder för att man som riksdagsman kan få ett svar på sin fråga. Jag kan alltså inte godta utrikesministerns motivering för att inte svara på den här viktiga frågan.

Nu säger utrikesministern att han har svarat på det som har att göra med utrikes- och handelspolitik men inte på det som har att göra med energipolitik. Hela min interpellation berör emellertid utrikespolitik. Den handlar om de utrikespolitiska konsekvenserna av vårt handlande på olika områden. Jag är inte intresserad av att diskutera uranbrytning ur energiförsörjningssynpunkt eller ens ur miljösynpunkt – jag tänker på Arjeplog –, utan jag vill diskutera uranbrytning med hänsyn till de risker som kan finnas i och med att svenskt uran i ett senare skede kan komma ut på världsmarknaden och missbrukas. Det är alltså en utrikespolitisk fråga.

När det gäller upparbetning vill jag inte diskutera denna med hänsyn till dess betydelse för svensk energiförsörjning eller dess betydelse ur miljö- och säkerhetssynpunkt i allmänhet utan ur den specifika synpunkten att plutonium framställs vid upparbetning och att plutonium kan utgöra en råvara för kärnvapenframställning. Dessutom görs upparbetningen i ett land som har ett kärnvapenprogram och som inte stöder särskilt många av de rustningsbegränsande avtal som finns. Det är således en utpräglat utrikespolitisk fråga – det framgår av det sätt på vilket jag framställt den. Det var den som jag ville ha ett svar på. Men jag fick alltså inte något sådant utan bara en märklig hänvisning.

*Om åtgärder mot
användning av
svensk utrustning
m. m. vid kärn-
vapentillverkning*

Sedan säger utrikesministern att det ärorealistiskt att försöka förhindra all internationell handel och allt samarbete. Det inser också jag, fru talman. Jag har inte heller presenterat något förslag om att Sverige skulle försöka förhindra all internationell handel och allt samarbete på detta område. Det lär nog fortsätta oss förutan. Det enda som jag har uttryckt önskemål om är att vi skall se till att svenskt material, svensk råvara, utrustning eller teknologi, inte under några omständigheter kan missbrukas för kärnvapenframställning. Det ankommer på Sverige att skapa sådana garantier, och de är befogade även om vi inte kan få ett stopp på all internationell handel och allt samarbete på det här området.

Vidare för utrikesministern ett resonemang om att det inte föreligger något tekniskt behov av civil reaktorteknik för att göra kärnvapen. Han bevisar det genom att säga att ingen av de stridsspetsar som i dag finns har något samband med civila reaktorer. Det är i och för sig riktigt att dagens kärnvapenmakter har utvecklat sin kärnvapenkapacitet på andra sätt, och det är inte så konstigt om man betänker vilka de fem kärnvapenstaterna är. De började sina kärnvapenprogram långt innan det var aktuellt med icke-spridningsavtal och liknande. Det var alltså då helt andra förutsättningar för att starta ett kärnvapenprogram än vad som råder i dag.

Nu har vi en betydligt mera rigorös kontroll över handeln med utrustning och teknik när det gäller klyvbart material. Detta gör att det kan finnas ett intresse för en stat, som i diskreta former vill skaffa sig en kärnvapenkapacitet, att börja med att bygga upp ett civilt kärnkraftsprogram. När man sedan har byggt upp ett inhemskt kunnande på det kärntekniska området och skaffat en del utrustning inom detta, har man fått möjlighet att gå in för ett kärnvapenprogram.

Det finns alltså en sådan risk, och intresset för att gå denna omväg är i dag större än det var när de nu befintliga kärnvapenmakterna började sina kärnvapenprogram. Det gör att de historiska referenser som utrikesministern gör inte är särskilt relevanta när det gäller att bedöma framtida spridningsrisker.

Jag håller naturligtvis vidare med om att den politiska faktorn är avgörande. Det handlar väldigt mycket om politisk vilja, och det är mycket viktigt att Sverige på olika sätt bidrar till att stärka den politiska viljan hos andra länder. Jag har inte påstått att Sverige inte är aktivt på nedrustningsområdet. Sverige är och har varit mycket aktivt på detta område, och det skall man fortsätta med. Men jag säger att det inte kommer att räcka med ord. Vi måste också visa i handling vad vi menar och vara beredda att göra vissa små uppoffringar för egen del för att skapa garantier för att inte någonting som härrör från Sverige skall kunna missbrukas i kärnvapenupp rustningen. Det är det som jag ser som det verkliga testet på vår vilja på det här området.

*Om åtgärder mot
användning av
svensk utrustning
m. m. vid kärn-
vapentillverkning*

Anf. 12 Utrikes- och handelsministern LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Alldeles oavsett om herr Granstedt finner det lämpligt att åberopa sin långa riksdagserfarenhet är det väl ändå rimligt att denna debatt förs inom gränsen för det ämnesområde som är aktualiserat. Herr Granstedt ställer gång på gång frågor som har att göra med det svenska kärnkraftsprogrammet över huvud taget.

Jag vill nu klara ut att vi har en lagstiftning som förbjuder utförsel av uran. Det är inte fråga om att stifta någon lag på detta område. Det fordras tillstånd från regeringen för utförsel av olika material som har att göra med kärnkraften. Jag har råkat säga att det f. n. inte är aktuellt med någon export av uran brutet i Sverige, och det motiverar jag med att det inte finns någon gruva i Sverige där uranbrytning förekommer.

Anf. 13 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! När det först gäller kompetensfrågan håller jag med om att vi skall diskutera utrikespolitik, och jag har försökt att rätt omsorgsfullt förklara att det var de utrikespolitiska aspekterna på detta problem som jag tog upp i min interpellation och nu har diskuterat. Det kan inte vara så, fru talman, att så snart någon fråga har också andra aspekter än utrikespolitiska är utrikesministern förhindrad att uttala sig. Utrikesministerns fögderi lär bli tämligen snävt, om man definierar utrikespolitik som något som inte har att göra med något annat i samhället, som t. ex. industripolitik, näringspolitik och energipolitik.

Utrikesministern hänvisar vidare till lagen om förbud mot export av uran. Det är riktigt att det finns en sådan lag, men den är inte någon långsiktig garanti. Lagar kan ändras, och jag har tidigare försökt konstatera att det, om vi öppnar urangrutor och börjar bryta uran i Sverige, också finns en risk för att vi en gång i en framtid kommer att utsättas för påtryckningar om att exportera detta uran, nämligen om det börjar uppstå uranbrist på marknaden. Vi kan utsättas för handelspolitiska eller andra påtryckningar för att hjälpa till med en uranförsörjning ute i världen.

Det är mot denna bakgrund som jag hävdar att den enda eller den starkaste garanti som vi kan få mot att det i en framtid blir aktuellt att exportera svenskt uran som kan missbrukas är att helt enkelt inte öppna några gruvor och att inte påbörja någon uranbrytning. Sedan finns det en lång rad andra skäl att inte påbörja uranbrytning, men de hör inte hemma i den utrikespolitiska debatten. Jag har bara pekat på detta enda skäl, nämligen spridningsrisken.

Sammanfattningsvis tycker jag att det beklagligt att det är inte går att få gehör för kraven på konkreta svenska åtgärder på kärnvapenområdet. Den nuvarande regeringen brukar ju gärna vilja framställa sig som om möjligt ännu mera engagerad i nedrustningsfrågor än den föregående. Därför tycker jag att det är sorgligt att avståndet mellan ord och handling är så pass stort.

Det är lätt att hålla vackra tal i FN. Det är svårt att dra de egna politiska konsekvenserna av våra ställningstaganden, och det tycker jag är synd.

Nr 40

Fredagen den
3 december 1982

Om devalveringens konsekvenser för u-hjälpen

6 § Svar på interpellation 1982/83:31 om devalveringens konsekvenser för u-hjälpen

Anf. 14 Utrikes- och handelsministern LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Pär Granstedt har i sin interpellation ställt följande frågor:

1. Vilka överväganden om konsekvenserna för mottagarna av svenskt bistånd gjordes innan devalveringen genomfördes?
2. Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att lindra konsekvenserna för svenska biståndsmottagare av den svenska devalveringen?

Herr Granstedt hävdar att vi genom devalveringen sökt övervältra våra problem på andra länder. Detta är inte riktigt. Devalveringen syftar till att med kraft bryta den ohållbara utveckling som kännetecknat de senaste åren, nämligen att vi ökat våra utlandsskulder för att finansiera vår konsumtion. Med det starka valutaufflöde som pågått alltsedan hösten 1981 blev devalveringen den enda praktiskt framkomliga vägen. Alternativet hade utgjorts av en kreditåtstramning som definitivt skulle ha strypt investeringsverksamheten. Devalveringen ingår vidare i ett samlat program för att föra den svenska ekonomin ut ur krisen och rekonstruera den svenska industrin. Endast genom en ekonomi i balans och en stark industri kan vi skapa de resurser som krävs för en solidarisk politik såväl här hemma som i relation till de behövande i u-länderna. I denna vidare mening kan man säga att mottagarna av svenskt bistånd, liksom vi svenskar, kommer att gynnas av den högre tillväxt i Sverige som devalveringen syftar till. Däremot har givetvis just denna kategori av mottagare av transfereringar från den svenska stadsbudgeten som våra biståndsmottagare utgör, inte varit föremål för några särskilda överväganden i samband med devalveringen.

I detta avseende föreligger ingen skillnad i förhållande till tidigare devalveringar under de borgerliga åren, eller i förhållande till praxis i andra länder: biståndet bestäms i allmänhet i nationell valuta utan hänsyn till den internationella växelkursutvecklingen. Nu hävdar herr Granstedt att den borgerliga devalveringen 1981 i sin verkan på u-länderna uppvägdes av att kronkursen tidigare följt med den stigande dollarkursen och därmed blivit övervärderad. Effekten av devalveringen skulle med andra ord ha dämpats av en dessförinnan stigande effektiv kronkurs. Så skulle enligt herr Granstedt inte ha varit fallet i samband med devalveringen i oktober i år. Fakta visar emellertid att dollarkursen mellan augusti 1981 och september 1982 steg med 19%. Om man, som herr Granstedt tydligen gör, anser att den svenska biståndsinsatsen löpande skall anpassas till en ofta mycket oberäknelig dollarkursutveckling, så är någon särskild kompensation med anledning av devalveringen 1982 lika litet motiverad som efter devalveringen 1981.

*Om devalvering-
ens konsekvenser
för u-hjälpen.*

Regeringen avser att hålla fast vid det mål som riksdagen fastställt för biståndets andel av de samlade svenska resurserna.

Herr Granstedt påstår att värdet av det svenska biståndet utomlands genom devalveringen har minskat med 1 miljard. Några exakta beräkningar går knappast att göra, men det är helt klart att den siffran är alldeles för hög.

Att som herr Granstedt gör bara mekaniskt omräkna den totala biståndssumman med 16 % är inte korrekt. En rad antaganden måste göras om bl. a. den reella devalveringseffekten. Som bekant är Sverige inte det enda land i världen som sett sig nödsakat att korrigera sin valutakurs. Vidare måste antaganden göras om kostnadsökningarna i Sverige till följd av devalveringen, liksom om återflödets storlek. SIDA har på dessa grunder gjort en mycket grov uppskattning som visar att effekterna på landramarnas värde för mottagarländerna skulle bli ca 300 milj. kr. på helårsbasis av totalt nästan 3 miljarder.

Det bör här tilläggas att växelkursförändringar både i Sverige och i samarbetsländerna har samma effekter som de prisförändringar som ständigt påverkar kostnaderna för de projekt som vi enats om att genomföra. Om sådana kostnadsförändringar skulle äventyra genomförandet av projekt och program som vi anser väsentliga, brukar vi alltid kunna ta hänsyn till dem när vi diskuterar förlängningar av projektavtal. Jag utgår ifrån att sådana överväganden kommer att göras även i fortsättningen.

På den multilaterala sidan är beräkningarna mycket mer komplicerade, inte minst genom svårigheterna att fastställa i vilken valuta floran av de internationella organen gör sin upphandling. Av större vikt i det här sammanhanget är emellertid att dollarkursen gentemot nästan alla andra valutor stigit drastiskt under senare år, vilket urholkat värdet av de flesta länders bistånd. Detta har som bekant skett genom att USA fört en inåtvänd nationell politik utan hänsyn till dess katastrofala internationella verkningar.

För både det bilaterala biståndet och det multilaterala biståndet gäller dessutom att devalveringens effekter i Sverige ökar bruttonationalinkomsten (BNI). Det ger i sin tur en mindre ökning av den totala biståndsramen vid beräkningen av enprocentmålet. Även om en viss kompensation för devalveringen härigenom sker, är jag naturligtvis medveten om de problem som många enskilda mottagarländer och internationella organisationer drabbas av till följd av minskade resursflöden.

I det pågående budgetarbetet, som alltså ännu inte är avslutat, har vi därför så långt möjligt sökt skydda de mest utsatta grupperna i de fattigaste mottagarländerna, och det är något som kommer att påverka landramarna. Sitt tydligaste uttryck får det emellertid i den nya regeringens betoning av jordbruks- och landsbygdsutveckling, vars utformning särskilt inriktas på utjämningsmål som att ge tillgång till grundläggande basbehov för de allra fattigaste i form av utbildning, hälsovård och dricksvatten och att stärka kvinnornas roll som jordbruksproducenter.

Fredagen den
3 december 1982

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min interpellation. I och för sig ger utrikesministern inte mycket av svar på mina direkta frågeställningar, nämligen dels vilka överväganden som gjordes om konsekvensen av devalveringen för u-länderna – där fick jag beskedet att i stort sett inga överväganden gjordes –, dels vad man vill göra för att lindra dessa konsekvenser.

Om devalveringens konsekvenser för u-hjälpen

I stället för utrikesministern en polemik mot själva förutsättningarna i min interpellation. Devalveringen var ingen överlastning på andra länder, säger utrikesministern. Det tycker jag är ett märkligt påstående.

Vi kunde se hur den svenska kronan försvagades kraftigt ju närmare valdagen vi kom i somras. Den svenska kronan hade en ganska stark ställning tidigare. Visst hade vi ett valutautflöde, men det hängde samman med att vi har ett underskott i handeln med utlandet. Men någon mer påtaglig spekulation mot den svenska kronan uppstod alltså inte förrän vi började närma oss valdagen. Orsaken var ganska uppenbar. Risken blev större och större för att vi skulle få en regering som inte längre ville ta på sig sparbördan för egen del för att få balans i vår ekonomi, utan som tänkte föra en politik med ökade statsutgifter, ökat budgetunderskott och höjda skatter som följd. Därmed sjönk förtroendet för den svenska kronan. När valresultatet var ett faktum bröt det ut en våldsamt spekulation mot den svenska kronan, som ledde till att en devalvering blev nödvändig. För att skapa större svängrum, som det heter, för regeringens politik, tog regeringen dessutom till vad man skulle kunna kalla en överdevalvering, alltså en devalvering som var betydligt större än vad som i och för sig behövdes för att återställa förtroendet för den svenska kronan.

Devalveringen är, som jag ser det, dels en konsekvens av den regeringspolitik som nuvarande regering gick till val på, dels en medveten handling från den här regeringen för att skapa ytterligare utrymme för den politik man vill föra.

Det är klart att detta innebär att regeringen – kanske delvis oavsiktligt, som en konsekvens av sin politik, men också medvetet – lägger över en stor del av bördan på andra länder. I stället för att ta på sig det mödosamma sparandet här hemma ser man till att andra länder får betala en del av notan. Och såvitt jag förstår har vice statsministern fått helt klart för sig att andra länder har uppfattat detta budskap. Vid det nordiska statsministermötet fick han besked om hur våra grannar ser på vårt handlande.

Men det är alltså inte bara våra grannar och konkurrenter på handelsområdet som har drabbats, utan också – vilket jag ville fästa uppmärksamheten på med min interpellation – de u-länder och internationella biståndsprogram som har stöd från Sverige har fått vara med och betala en väsentlig del av den här notan.

Utrikesministern för ett mycket egendomligt resonemang när han skall jämföra den här devalveringen med den som gjordes förra hösten. Jag konstaterade i min interpellation att devalveringen förra hösten hängde samman med att den svenska kronan då hade varit ganska hårt bunden till

*Om devalvering-
ens konsekvenser
för u-hjälpen*

dollarkursen och alltså följt med denna upp i höjden och att devalveringen då var i stort sett ett återställande av den svenska kronans värde i förhållande till flertalet andra valutor. Därför kunde man inte hävda att devalveringen då innebar någon förlust för t. ex. mottagare av svenskt bistånd.

Nu försöker utrikesministern bevisa att det skulle råda en likartad situation i dag. Såvitt jag förstår måste det vara det han är ute efter. Han talar om att fakta visar att dollarkursen mellan augusti 1981 och september 1982 steg med 19 %. Just det! Den steg i förhållande till den svenska kronan. I samband med devalveringen för ett år sedan kastade man loss den svenska kronan från dollarkursen. Den fortsatte inte att hänga med upp i höjden. Vad som har hänt är alltså att den svenska kronan inte har följt med dollarkursen upp, vilket den gjorde vid den förra devalveringen. Dollarn har således stigit kraftigt i förhållande till den svenska kronan, vilket den inte gjorde förra gången. Devalveringen för ett år sedan var en återställning av den svenska kronans värde i förhållande till flertalet andra valutor, medan däremot devalveringen i år inte innebär detta, eftersom den svenska kronan hade legat still. Vad som nu har hänt, i relation till dollarn, är att vi först har haft den 19-procentiga dollarkursstegringen och, ovanpå den, effekterna av devalveringen.

Sakförhållandet är alltså att situationen nu är precis den motsatta mot för ett år sedan. Det kan man också läsa ut av utrikesministerns svar. Ändå säger han, att en särskild kompensation med anledning av devalveringen 1982 är lika litet motiverad som efter devalveringen 1981. Jag vet inte om det har uppstått någon kortslutning på utrikesdepartementet när man skrev svaret, om någon viktig del av svaret inte har kommit med i tryck eller om något annat har hänt. Jag kan bara konstatera att svaret, så som det är formulerat här, är fullständigt obegripligt. Det finns inget logiskt samband.

Sedan till frågan om hur högt det pris som u-länderna får betala för den svenska devalveringen är. Utrikesministern menar att jag i mitt något grova antagande i interpellationen, att det skulle kunna röra sig om en miljard, har hamnat för högt. Det är möjligt. Jag hoppas att utrikesministern har rätt. Jag har inte haft möjlighet att finräkna – jag har, som framgår av svaret, i stort sett bara räknat med den direkta devalveringseffekten.

Däremot tycker jag inte att det är riktigt att som utrikesministern gör ta hänsyn till växelkursförändringar i andra länder. Vad jag frågat efter i min interpellation är effekterna av den svenska devalveringen som sådan. Växelkursförändringar i andra länder är då intressanta bara om de är en följd av den svenska devalveringen. Annars är det något som hade hänt oavsett om Sverige devalverade eller inte. Det gör att SIDA:s antagande om 300 miljoner när det gäller landramarna kan vara litet lågt – risken finns.

Det är också svårt att veta i vilken mån svenska företag verkligen kommer att sänka sina priser som en följd av devalveringen. Vi har fått en lång rad signaler om att många svenska exportföretag inte sänker sina priser. Det kommer naturligtvis också att påverka leveranser till u-länderna och innebära att devalveringskostnaden för u-länderna blir större än den annars skulle ha blivit.

Men låt oss hoppas och anta att SIDA:s bedömning håller och att effekten på landramarna bara blir ungefär 300 miljoner. Då är ändå formuleringen i svaret en aning missvisande. Man kan få för sig att man skall jämföra siffran 300 miljoner med den siffra som jag har nämnt – 1 miljard. Så är inte fallet. Siffran 300 miljoner gäller bara det länderprogramerade biståndet. Till det kommer det multilaterala biståndet, katastrofbiståndet, särskilda program, osv. Totalt uppgår biståndsbudgeten till ca 6 miljarder.

Om man räknar med samma devalveringseffekt – dvs. ungefär 10 % – på hela biståndsbudgeten blir den totala effekten omkring 600 miljoner. Förmodligen är devalveringens effekt på det multilaterala biståndet större än på det bilaterala biståndet, eftersom där inte ingår svenska löner. Även med dessa försiktiga antaganden är 600 miljoner därför säkert relativt lågt räknat.

Det handlar alltså om betydande belopp – den saken är klar. Vi har urholkat vårt bistånd väsentligt genom devalveringen.

Fru talman! Jag framför i min interpellation inte något krav på att vi skulle försöka införa något slags automatisk kompensation till u-länderna för den här urholkningen av biståndet. Jag anser att det skulle vara önskvärt att göra det, men jag inser att det är politiskt omöjligt. Det lär bli svårt att få kammaren att besluta sig för att gå över enprocentmålet i det ekonomiska läge som nu råder.

Vad jag med min interpellation velat få belyst är konsekvenserna för u-länderna av devalveringen. Jag har den uppfattningen att devalveringen innebär motsatsen till internationell solidaritet. Det slår hårt mot andra när vi inte själva kan klara våra bekymmer. U-länderna får alltså vara med och betala det faktum att vi i Sverige lever över våra tillgångar, och det upplever jag som djupt orättfärdigt.

Jag har också velat få belyst hur man kan försöka lindra konsekvenserna av den här åtgärden för u-länderna. Vi måste se över våra åtaganden, göra omprioriteringar osv. Detta belyses litet grand i svaret. Det som där sägs har jag ingenting att invända mot; de prioriteringar som görs verkar vettiga. Men det är klart att det är svårt att dra några mera långtgående slutsatser av de mycket knaphändiga antydningar som görs.

Sammanfattningsvis kan jag, fru talman, konstatera att devalveringen förvisso har många sorgliga kapitler, men det här är nog ett av de sorgligaste.

Anf. 16 Utrikes- och handelsministern LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! För en vecka sedan lämnade statsrådet Feldt ett svar i kammaren på en interpellation angående reaktionerna utomlands på den svenska devalveringen. Han angav då också de motiv som han ansåg vara mest vägande för devalveringen. Av det skälet vågar jag vid det här tillfället gå förbi den frågan.

I slutet av sin replik sade Pär Granstedt att han inte har den uppfattningen att det nu skulle vara möjligt att yrka på ett större u-landsbistånd just med hänsyn till devalveringen. Därav drar jag slutsatsen att han anser att

*Om devalvering-
ens konsekvenser
för u-hjälpen*

devalveringens genomförande inte kunde påverkas av det specifika ämnesområde som u-landsbiståndet utgör.

Det är klart att devalveringen medför påfrestningar i många avseenden, och olika grupper har fått ta på sig bördor i samband med den. För vår del får vi bl. a. en prishöjning, som i sin tur leder till en höjning av det nominella beloppet för bruttonationalinkomsten, som är utgångspunkten för beräkningen av u-landsbiståndet. Så till vida blir det en kompensation.

Jag har i mitt svar medgivit att regeringen vid beslutet om devalveringen vägleddes av hänsyn till den svenska ekonomin och till möjligheten att få den att fungera bättre än vad den tidigare har gjort. Om detta lyckas, vilket vi väl alla hoppas, kommer det att bli till fördel för också en rad andra länder och inte bara för oss själva. Vårt u-landsbistånd kommer då också att vila på en tryggare bas.

I mitt interpellationssvar har jag också framhållit att i de fall devalveringen, som är en kostnadshöjning, verkar försvarande för vissa angelägna projekt finns det möjligheter till omfördelningar som bör göras så att de mest angelägna behoven kan tillgodoses.

Anf. 17 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag sade att jag dess värre inte trodde att det var politiskt möjligt att i detta läge få Sveriges riksdag att gå över enprocentmålet för att kompensera u-länderna för devalveringen. Av det drog utrikesministern slutsatsen att jag inte ansåg att hänsyn till u-länderna hade kunnat påverka beslutet om devalveringens genomförande. Det tycker jag var en märklig slutsats.

Nu är devalveringen ett faktum – det är inte möjligt att ta tillbaka den. Men det innebär inte att jag accepterar den och tycker att den var en riktig åtgärd. Jag tycker att den, i synnerhet i den här omfattningen, var en felaktig åtgärd. En av orsakerna till det är just att den innebär att vi vältrar över våra problem på andra länder – problem som vi borde vara väl rustade att möta själva. Vi vältrar över våra problem på länder som har betydligt större ekonomiska svårigheter än vi själva. Och det upplever jag som en mycket tveklaktig politik – det är motsatsen till internationell solidaritet.

De länder som vi vältrar över problemen på är dels de som drabbas av handelsproblem genom devalveringen och som i många fall har en svagare ekonomi än Sverige, dels och inte minst u-länderna, som har en ekonomiskt oändligt mycket svårare ställning än vi. Och det tycker jag är orättfärdigt.

Vi får naturligtvis hoppas att devalveringen så småningom leder till en förstärkt svensk ekonomi. Enligt min uppfattning hade det funnits andra och bättre åtgärder att vidta för att åstadkomma det. Men den debatten skall vi naturligtvis inte föra här.

Nu är devalveringen och dess konsekvenser för u-länderna ett beklagligt faktum. Vad vi kan göra nu är bara att försöka lindra konsekvenserna så mycket som möjligt. Där tar jag fasta på det utrikesministern säger om möjligheter till omprioriteringar osv. Det är det arbetet som måste

genomföras. Jag förutsätter att de svenska biståndsmyndigheterna driver de här frågorna aktivt och inte bara reagerar om problem uppstår. De måste granska våra olika biståndsprojekt och våra olika multilaterala åtaganden och se efter var det behövs insatser för att undvika att problem uppstår.

Nr 40

Fredagen den
3 december 1982

Om devalveringens konsekvenser för u-hjälpen

Anf. 18 BJÖRN MOLIN (fp):

Fru talman! Bara några korta kommentarer. Låt mig börja med att notera det väl i och för sig självklara konstaterandet att också den nya regeringen står fast vid en av grundprinciperna för den svenska biståndspolitiken, nämligen det s. k. enprocentsmålet, dvs. att en hundradel av vårt samlade produktionsresultat varje år skall gå som bistånd till de fattiga länderna. Jag tror att regeringen på den punkten kan påräkna ett starkt stöd här i riksdagen. Det gäller säkerligen också de grundläggande mål för biståndspolitiken som fastlades 1978. Om regeringen också avstår från att göra alltför stora förändringar i länderfördelningen och när det gäller det bredare samarbetet, tror jag att förutsättningarna stärks ytterligare för en bred enighet i kammaren om u-hjälpen.

Enprocentsmålet har många gånger beskrivits som en miniminivå eller ett etappmål. När riksdagen fastlade principerna för vår biståndspolitik 1978 uttalade man att en strävan bör vara att biståndet skall utgöra en växande andel av vår samlade produktion. Man sade samtidigt, och det har naturligtvis relevans i dag, att detta blir beroende av möjligheterna att skapa ekonomisk tillväxt i vårt land och kräver en återvunnen ekonomisk balans. Här finns naturligtvis en koppling som åtminstone vid den internationella presentationen av vår biståndspolitik är riktig.

Frågan om man skall kompensera u-länderna för den reala sänkning av biståndet som devalveringen naturligtvis medför är rätt komplicerad. Jag tror inte att man kan kräva någon exakt och fullständig kompensation av varje kursförändring. Det är en omöjlig standpunkt.

Jag blev förvånad när utrikesministern sade att "devalveringens effekter i Sverige ökar bruttonationalinkomsten". Jag hoppas att man då räknar med en real ökning av bruttonationalinkomsten. Det var detta som var poängen, såvitt jag förstår, och det kan vi ju hoppas på. Vi vet inte om det blir på det sättet. Jag föreställer mig att utrikesministern som företrädare för regeringen har starkare förhoppningar i den vägen än vad jag har. Med detta som utgångspunkt använder utrikesministern formuleringen "Även om en viss kompensation för devalveringen härigenom sker ---." Jag tycker det är feltänkt, därför att om det blir en real ökning av vårt samlade produktionsresultat till följd av devalveringen, så har vi hela tiden varit ense om att innebörden av enprocentsmålet i detta fall leder till en real ökning också av biståndet. Men det är ju inte någon kompensation för den kursförändring som devalveringen utgör. Syftet, eller åtminstone en del av syftet, med den stora devalveringen var att skapa en konkurrensfördel, och inte som vid devalveringen 1981 bara att anpassa kronan till en ogynnsam förändring av kursrelationerna. Syftet med en sådan här konkurrensdevalvering är att göra den svenska kronan mindre värd, för att därigenom dra långsiktiga fördelar i

*Om devalvering-
ens konsekvenser
för u-hjälpen*

vår bytesbalans. Det är klart att om vår utlandsskuld till följd av devalveringen ökar, blir vårt bistånd, räknat i dollar eller korgvalutor, lägre.

Från ekonomiskt håll har man räknat ut att av den sextonprocentiga devalveringen är kanske hälften motiverad av en strävan att skapa konkurrensfördelar för den svenska exportindustrin. Då är det väl i och för sig ingen orimlig slutsats att den delen av devalveringen borde få påverka storleken av vårt u-landsbistånd. När det gäller den del av vårt bistånd som går till multinationella organ av olika slag, vilka finansierar sin verksamhet i fasta valutor, så blir våra kostnader för det multinationella biståndet större när den svenska kronan sjunker i värde i förhållande till andra valutor. Då blir utrymmet relativt mindre för andra biståndsinsatser, t. ex. på det bilaterala området. I den meningen är det naturligtvis ofrånkomligt att den genomförda devalveringen innebär en viss real urholkning av vårt bistånd.

För min del drar jag av detta bara den slutsatsen att det då är så mycket viktigare att vi till alla delar håller fast vid enprocentsmålet och inte på något sätt naggar det i kanten.

Anf. 19 Utrikes- och handelsministern LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Både Pär Granstedts och Björn Molins inlägg gör det klart att det finns skäl att räkna med en fortsatt bred uppslutning kring biståndspolitik. Det uppfattar jag som värdefullt.

Jag är också på det klara med att den devalvering som har gjorts innebär att det reala värdet av vårt bistånd kan komma att bli lägre än det tidigare varit. Men det utgör fortfarande, om vi nu kan uppehålla enprocentsmålet, 1 % av vår egen bruttonationalprodukt, räknat i löpande priser – liksom allt annat som riksdagen beslutar om. Detta bistånd kommer ändå att inta en gynnsam ställning i förhållande till många andra poster som riksdagen så småningom har att ta ställning till när det gäller att göra upp en budget.

Den väg som regeringen nu har valt – att inte ge någon särskild kompensation för devalveringens effekter – är den väg som man tidigare har följt. Man grundar detta på en etablerad internationell praxis. Alltsedan systemet med fasta växelkurser bröt samman i början av 1970-talet görs t. ex. biståndsfästelser till internationella organisationer i allmänhet i nationella valutor, utan förpliktelser att vidmakthålla värdet av de utfästa bidragen i händelse av en växelkursförändring.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Anmäldes och bordlades

Skrivelse

1982/83:74 Redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1981

8 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1982/83:12 Förfaringsättet vid försäljning av staten tillhörig fast egendom

1982/83:13 Minskat krångel för företagare

1982/83:14 Åtgärder mot kapitalflykt och ekonomisk brottslighet

1982/83:16 Ny lagstiftning beträffande riksgäldskontoret, m. m. (förs. 1980/81:19)

1982/83:17 Riksdagens revisorers verksamhet under budgetåret 1981/82 (redog. 1982/83:2)

1982/83:18 Förslag till lag om vissa äldre sedlar (förs. 1982/83:5)

1982/83:19 Förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (prop. 1982/83:37)

1982/83:22 Dispositionen av anvisade anslag för budgetåret 1982/83 till departementen m. m. (prop. 1982/83:65)

Skatteutskottets betänkande

1982/83:13 Tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 såvitt avser höjning av garanti till Systembolaget AB för pensionsåtaganden (prop. 1982/83:25)

Justitieutskottets betänkanden

1982/83:3 Översyn av nödvärnsrätten

1982/83:4 Lagstiftningen rörande TV-övervakning

1982/83:5 Behörighet för polisman att vara nämndeman i länsrätt

1982/83:6 Åtgärder mot alkoholförtäring på allmän plats, m. m. (prop. 1982/83:9)

1982/83:7 Dobbleri (prop. 1981/82:170 delvis)

Lagutskottets betänkanden

1982/83:10 Skyldighet att avhjälpa vissa tillverkningsfel

1982/83:11 Ändring i lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (prop. 1982/83:40)

Utrikesutskottets betänkanden

1982/83:8 Röstning i FN beträffande Östra Timor

1982/83:10 Internationell undersökningskommission för Raoul Wallenberg

1982/83:11 Verksamheten inom Nordiska rådet

Fredagen den
3 december 1982

Kulturutskottets betänkanden
1982/83:10 Vissa kulturpolitiska frågor
1982/83:11 Utlåning av filmverk från arkivet för ljud och bild

*Meddelande om
frågor*

Utbildningsutskottets betänkanden
1982/83:2 Kompletteringar till läroplanen för kommunal vuxenutbildning
m. m. (prop. 1982/83:2)
1982/83:7 Antagning till högskolan
1982/83:8 Landstingskommunal konsumentekonomisk utbildning m. m.
1982/83:9 Obligatoriskt medlemskap i studerandesammanslutningar (prop.
1982/83:27)
1982/83:10 Fristående skolor för skolpliktiga elever m. m. (prop. 1982/
83:1)

Jordbruksutskottets betänkanden
1982/83:5 Ett trygghetspaket för skogsbrukare
1982/83:6 Tillvaratagande av bär och svamp
1982/83:7 Skilda fiskefrågor
1982/83:8 Statens stöd till växtförädling m. m.
1982/83:9 Regional laboratorieverksamhet (prop. 1982/83:21)
1982/83:10 Åtgärder för att begränsa användningen av kadmium (skr.
1982/83:30)
1982/83:11 Den svensk-norska gränshandeln med grovfoder
1982/83:12 Jordbrukets produktion av energigrödor
1982/83:13 Vattenvård, m. m.
1982/83:14 Diknings- och avloppsföretag

Näringsutskottets betänkanden
1982/83:11 Statligt utnyttjande av industriellt rättsskydd
1982/83:12 Regional dagligvaruförsörjning
1982/83:13 Ursprungsmärkning och prisinformation

9 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 2 december

1982/83:162 av *Christer Eirefelt* (fp) till ekonomi- och budgetministern om
åtgärder för att förbättra konkurrensen inom bryggeribranschen:

Brygginvest AB och AB Pripps Bryggerier har presenterat ett nytt förslag
till strukturplan för bryggeriindustrin.

Förslaget betyder en ytterligare samordning, och det är tveklöst att det
innebär den marknadsmässiga vitalisering som bör eftersträvas.

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att förbättra konkurrensen inom bryggeribranschen?

1982/83:163 av *Marianne Karlsson* (c) till statsrådet Birgitta Dahl om undersökning av naturgasfyndighet i Östergötland:

Förekomsten av naturgas i Östergötland är omvittnad sedan lång tid tillbaka. Nu har emellertid frågan aktualiserats, och länsstyrelsen har anhållit om medel för att kunna fullfölja pågående studier.

Är regeringen positivt inställd i fråga om svenska gasfyndigheter, och kommer regeringen att tillstyrka det anslag som krävs för undersökningen?

1982/83:164 av *Martin Olsson* (c) till kommunikations- och försvarsministern om ombyggnad av riksväg 83 mellan Ljusdal och Ånge:

Delen Ramsjö-Östavall av riksväg 83 mellan Ljusdal och Ånge har en mycket otillfredsställande standard och behöver byggas om. Ombyggnader har diskuterats vid olika tillfällen men hittills inte blivit genomförda.

Denna riksväg är den viktigaste vägförbindelsen mellan västra Hälsingland och västra Medelpad och har därigenom stor regionalpolitisk betydelse för delar av Gävleborgs och Västernorrlands län, som har speciella problem. En ombyggnad eller i varje fall upprustning av denna väg är starkt motiverad såväl av trafiksäkerhetsskäl som av kraven på att lokal- och genomfartstrafik skall ha förutsättningar att fungera året om. För de nord-sydliga turistströmmarna är vägen av stor betydelse, liksom det för skogsnäringen är angeläget att vägen har tillräcklig bärighet och kan utnyttjas i full utsträckning hela året.

Eftersom hittills gjorda överväganden inte lett till erforderliga åtgärder vill jag till kommunikationsministern ställa följande fråga:

Överväger kommunikationsministern några åtgärder för att riksväg 83 mellan Ljusdal och Ånge skall få en tillfredsställande standard?

10 § Kammarén åtskildes kl. 11.14.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert